

des ànimes llevat allà s'haurien / --- / sinó perquè dubtaren de si en lo clot porian / encendre de *revenja* la guerra contra Déu», *Atl.* (esborrall de 1867, ix, 17d). «I tens dreta en la mar la muntanya, ai! que *venja*, / amb son castell al cim, i amb la *revenja* / mes ai! en el flanc!», Maragall (*Oda a Bna.*, v. 63). «Vindrà, vindrà, vindrà, / el terrible dia de la *revenja*: / vindrà, vindrà, vindrà / i la rossa testa rodolarà!» (Alomar, *Cant de les Turbes*, v. 8).

El ll. VINDICARE ha estat herència comuna de totes les llengües romàniques. I del romànic arcaic va passar al basc *bendekatu*, que ja apareix en la forma *mendekatu* 'vengado' en el més antic poeta basc, Dextepare, a. 1545 (Mitzelena, *FonHiVca.*). Port. *vingar*, cast. *vengar*, oc. *venjar*, fr. *venger*, it. *vindicare*, roms. *vindecà*. El cast. en derivà de més a més *devengar* 'generar un deute (de tant o tant)' (detalls semàntico-etimològics en *DECH* v. 770a33ss.), mot (d'origens nobiliaris, «hidalgos») estrany a la nostra com a totes les llengües germanes, si bé per vergonya nostra hi ha catalans de l'«ofici financer» que ens en turmenten les orelles, oblidant el mot nostre *redituar*.

En forma sàvia. *Vindicar* i *vindicació* [Belv.], *vindicatiu* [Lab.]; *vindicador*. *Vindicta* [Belv.], ll. *vindicta* 'venjança'. Per a *reivindicar*, V. RES.

1 No hi ha raó per admetre aquí un hapax *venge* substantiu masculí, ni una grafia *abrassar*, com posa APagès (II, 163) amb el seu bàrbar desconeixement de la llengua, respectat per l'ed. *NCL.*: es guarden molt, per cert, de donar aquí les lliçons dels mss.; potser val l'excusa que en aquests versos manca l'important ms. H; no tant la semblança, en part no més aparent, amb els homònims *venja* f. i *venge* adj., de què tracto en els apartats següents, que tenen diferent categoria gramatical, en part ben incerta.

Venós, venositat, V. vena Venre, venrella, V. vendre Venres, V. divendres Vensó, V. vèncer

VENT, del ll. VĒNTUS id. □ 1.ª doc.: S. XIII.

«Les naus estaven per venir a terra per la gran mar que hi faia d'axeloc e de vent a la Provença», «moquem lo dimercres matí de Salou, ab l'oratge de la terra, car per l'estage lonc que havíem feyt, tot *vent* nos era bo, sol que moure nos pogué de la terra», Jaume I (Ag., 481, 90). «Legia lo philosoph e deya que *vent* és aer mogut per apremiment de nuus, qui han appetit e l centre de la terra», Llull (*Merav.*, Ag. i, 137); «*vent* a la òstria», V. la cita de Muntaner a *VEL/vela*; «No pens algú la colpa d'Amor sia, / ne del amat, mas del amant, qui ferme / sa voluntat en loc on no ha ferma: / foll és aquell qui l *vent* fermar volia!», Ausiàs *CVIII*, 8b.

També des de l'E. Mj. és freqüent trobar-lo en les accs. translaticies: 'miratge, aparença d'aire enganyosa': «cuyde --- que assò sia estat, tot, *vent*», Reixac (*Q.*, 136.18, trad. *fantosme* del fr.); 'vana imaginació': «cavayler qui d'aysò fa lo contrari e creu en aüirs e avaranys fa contra Déu, e ha major fe e speranza en lo *vent* de son cap e en les obres que fan les aus ---

que en Déu ne en ses obres», Llull (*Orde de Cavayleria*, 31), cf. «tenir el cap ple de *vent*», «té molt de *vent* al cap» és vanitós [Belv.]; JoMartorell acusa (a. 1437) el cínic espadatxí Montpalau d'usar paraules que no són sinó «*vent* fresc de *ventall*» (carta p. p. Riquer, ed. del *Tirant*, p. *48.36); 'aire que infla patològicament': una monja pretextant consultar un metge jove: «tinc gran *vent* / en lo ventrell / --- / mostrar-vos-he / un jorn l'orina; / ja la madrina / m'ha dat *ventoses*: / són enujoses; / pus no m'i fiu, / de vós confiu», JRoig (*Spill*, 5842).

Els noms dels vents cardinals sonen, en el Maresme: *məstrál, trəmuntánə, gərgál, ləbán, šəlók, miğörn, ləbəc, punén*, StPol (1915 ---); amb el *garbí*, que és més vague i quasi coincideix amb el llebeig, o una quarta més a l'Oest. És interessant comparar-ho amb la llista que en dona el diccionari Aguiló, basada, en part, en l'ús mall. i part cat. or.; i amb les indicacions de Gauchat «Les noms des vents dans la Suisse romande» (*BGPSRom.* ix-xiii); i amb les portugueses: les d'Oscar de Pratt referents al *Barreiro* (*RLus.* xvii, xviii, xx, 119-128), amb addicions de J. da Silveira, ib. xvi, 152, n. 2, i Leite de V., vol. xx, 162-163.

A Formentera (1983), igual que pertot, variant la pronúncia només en *ləvánt, ləbəc* i *punén*; i, preguntats per *garbí*, la resposta curiosa que «és en castellà», explicable per raons geogràfiques, perquè *garbí* és un concepte lligat a la costa continental, que partí del Princ. quan el català només es parlava fins a l'Ebre, en els Ss. viii-xix, i allí gairebé coincidia quasi pertot amb la situació del *garb* àrab (= Occident): d'on, 'direcció de la costa a la dreta, mirant de terra'. Però això no tenia sentit a Formentera.

Terra endins, a l'Alt Pallars: *bén de pòrt* 'N.' a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (també Boí etc.); *bén d'abál* 'S.' (Tavascan, b. de *bál* Tor i Estaon); *bén d'aragó* 'O.' (Arau, Estaon i Esterri de C.), *bér mari* 'E.' (Tavascan). D'un full inèdit d'EFonterè (conservat dins el seu *DOrt.*), transcrit (suposo indicació referent a la zona Lleida-Fraga): «*vent de Guara* (de la Serra de Guara): és el més fred que hi ha, és vent **catafàtic*,¹ que dura mentre hi ha neu a la serra, més fort a la nit».

A la V. d'Aran i en algunes zones S. del cat. occid. el mot *vent* està reemplaçat, pràcticament del tot, per *aire*: *aire de Ponent, aire de mar* etc., fins al punt que a la Granja d'Escarp, m'asseguraren que allí és mot absolutament desusat (1935). Dels pescadors de StPolM (1924-26 ---) recullo algunes dites: «això no és vent, és *banièta*», *bèni da grəpát* 'el que ve de cop i volta': «*vent šəřədó* ['fressós, brogidós'] / no et faci *pó!*» (deu ser dita general de la gent de mar del Princ., perquè la pron. vulgar del mot 'por' a StPolM era *pór* o *pòrk*), «el *vent* de les dones» l'oratge de la zona costera de mar, quan cessa mar endins; i una que és general en cat. central: «bon *vent* pel cul!» 'vés-te'n i que no et vegi més' (variants: «bon vent pel cul, i adéu-siau, senyora» o «bon *vent* i barca nova»).

Més fraseologia: «jo sé el *vent* però no sé el corrent», dit del qui té un coneixement imprecís de co-